

Цибра М. Ф. – доктор філософських наук, професор кафедри філософії, історії та політології Одеського національного економічного університету.

ТРАНСФОРМАЦІЯ ЛЮДСЬКОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ У ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИХ ПРОЦЕСАХ

Глобалізація передбачає встановлення певного зв'язку між людьми, з амплітудою від універсального до загального. Щоб охопити, зрозуміти та тотально оцінити процес глобалізації, необхідно насамперед визначитися у тому, що надає універсальних рис (у плані суспільного зв'язку) і, власне, самої суті категорії універсальності.

Перед громадою постає завдання побудувати таку конструкцію відношень між людьми, яка здатна нести навантаження (передумову) всіх майбутніх суттєвих і несуттєвих зв'язків, що цементують суспільство, як цивілізаційну монаду (*від грец. monas, род. п. monados — одиниця, єдине*).

Зрозуміло, що лише визначити характер сучасного суспільства, його вади та досягнення – замало. Потрібно досконально занурюватися у проблему і напрацьовувати план подальшого суспільного розвитку, намагаючись уникати непродуктивних, схоластичних «разлагольствований», використовуючи тут найбільш адекватне російське слово.

Класична філософія соціальних питань насамперед вивчає суспільні зв'язки, веде постійні категоріальні дискусії з приводу пошуків соціального у тотальному (загальному, ГЛОБАЛЬНОМУ), з'ясовує аксіологічні параметри кінцевої філософської мети людського співтовариства. Прагнення до «класичності» розчиняє соціальні ознаки в універсальних. Не сприймався науковцями погляд на універсальне, як на те, що вичленовується і напрацьовується у соціальному і через соціальне. Еммануїл Кант шукав тотальне у моралі, Георг Гегель – у політиці, а Карл Маркс в економіці, і всі – не без відомого філософам-науковцям «изящного смысла».

Сучасність висвітила перед світовою філософською думкою нову, більш адекватну викликам часу, проблему – етичний, етнічний, політичний, економічний дискурси не придатні для опису подій і речей, що глобалізуються на суспільному ґрунті сьогодні. Питання не стоїть так, що глобалізація не стосується економіки, політики, або моралі. Справа у тому, що класичний метод розгляду сучасних форм агресивно пульсуючого соціального, апелює до субстанціоналістського сприйняття, коли глобалізація постає блідою плямою. Глобалізація знаходиться виключно на рівні чистих акцидентів (від лат. *accidentia* – випадок), форм без змісту, по суті порожніх оболонок. За кожною такою формою, чи оболонкою, слідує не деяка сутність, а інша така оболонка-форма, що у свою чергу, не співвідноситься більше ні з чим, окрім ще однієї оболонки-форми.

Саме даний безкінечний шерег оболонок-форм і складає онтологію глобального світу, вказуючи на те, що глобалізуючийся світ – це світ віртуальний, і надалі віртуалізуючийся у свідомості соціуму. Універсальний і одночасно тотальний зв'язок, який укорінюється у процесі глобалізації, виступає парадоксальним зв'язком, що плодить всюдисущу індиферентність, дуальну байдужість із замкненості та ввічливої відстороненості.

Одночасно стертість, вичерпність різниці, піддається деконструктивістській мініатюризації. Різновиди байдужості виникли разом і незвичним чином. Мотивом для їх виникнення постала сублимація принципу індивідуальності. (Напомню, что СУБЛИМАЦИЯ, в психологии — психический процесс преобразования и переключения энергии аффективных влечений на цели социальной деятельности и культурного творчества. Понятие введено З. Фрейдом (1900), рассматривавшим сублимацию как один из видов трансформации влечений (либидо), противоположный вытеснению, БЭКиМ-2003.).

Піднесена у ранг кінцевої інстанції неповторного і виключного індивідуальність опинилася перед стерильністю та безликістю власного існування. На озброєні проти особистості сьогодні ефект 25 кадру, різні технології зомбування, тематичні психотренінги, тощо. (На мій погляд, слід уважно переглянути переконання *випадковості* суцього, бо саме така точка зору розхолоджує індивід, але це інша тема, для іншої довгої полеміки).

Безумовно, подібні трансформації далекі від позитиву, провокують негативні наслідки інтеграційних процесів, серед яких важливе місце посідає криза особистої ідентичності. Людська особистість (мікрокосм, за Г. С. Сковородою) складається з багатьох рівнів.

Один з них містить специфіку індивідуального «Я». Процес буття акумулює у собі неповторність персонального досвіду, особливості характеру та темпераменту, вік, стать та інші «компоненти», що виборюють свій вплив.

Другий рівень – це соціальне «Я», яке складається з соціальних ролей та очікувань, що є результатом взаємодії суб'єкта з суспільним оточенням. «Самість» формується у процесі взаємодії вищезначених двох складових і виявляє себе у соціальній практичній діяльності.

Соціальна складова особистості передбачає наявність ієрархізованої системи ідентичностей, особливості конфігурації, акцентуації яких становлять, окреслюють риси її індивідуальності. Кожна особистість пов'язана з суспільством, громадою безліччю відношень та ролей.

Соціальна ідентичність містить уявлення особистості про власну приналежність до певних суспільних груп. Національна ідентичність відноситься до основних і чутливо резонуючих на кожний подих кривди. Остання обіймає певні знання та уяви про систему національно-ідентифікуючих ознак, історичне минуле свого народу та спільноти; моделі поведінки і подальшого розвитку сподівань громади. Ефективність соціальної взаємодії посилює відчуття ідентичності групи, її особливості, оригінальність, диференціацію серед інших національних спільнот.

Одним з сумних наслідків глобалізації є дифузія національної ідентичності, що виступає результатом природного розхитування, свідомої деструкції субстанційних ідентифікаційних засад, котрі до недавнього часу вважалися непохитними, стрижневими, безсумнівними – походження, менталітет, культура, держава, мова.

Соціальна природа людини вимагає причетності до певної спільноти, завдяки якій вона має відчувати безпеку і повинна мати можливість комунікації та спілкування, гуртової зацікавленості у її діяльності, тощо.

Сучасні глобалізаційні процеси кидають виклик людині і суспільству, примушують ставити під сумнів власну ідентичність, що різко знижує загальносуспільну аксіологічну оцінку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Андерсен Б. Воображаемые сообщества. М., 2002
2. Бек У. Что такое глобализация?. М., 2001
3. Цыбра Н.Ф. Самоутверждение личности. К., 1989.

Шестопал Т. П. – доцент, викладач Іллічівського морського коледжу Одеського національного морського університету.

УКРАИНСКИЙ ЭТНОГЕНЕЗ И ПАССИОНАРНОСТЬ: ИСТОРИКО-ФИЛОСОФСКИЙ АСПЕКТ

Ищущим, любознательным людям интересен вопрос, что такое украинский этнос и каковы перспективы его развития? Для историко-философского анализа данной проблемы предлагаем воспользоваться методологией, предложенной учёным историком, географом, философом Львом Гумилёвым, изложенной в его труде «Этногенез и биосфера Земли» [1]. Рассмотрим проблему с точки зрения украинского этногенеза и явления пассионарности, как движущей силы развития социальной системы. Для начала определимся в основных категориях, которыми будем оперировать.

Этногенез – диалектический процесс от момента возникновения и до исчезновения этнической системы. Этнос – естественно сложившийся на основе оригинального поведения коллектив людей, существующий как энергетическая система /структура/, противопоставляющая себя всем другим таким же коллективам, исходя из ощущения комплиментарности /взаимная симпатия или антипатия/. Пассионарность – способность к целенаправленным сверхнапряжениям /характерна как для отдельной личности, так и для этноса в целом/, порождающая жертвенность, часто ради иллюзорной цели [1, с.549].

Душой этноса являются исторически сложившиеся стереотипы поведения и общественные морально-нравственные ценности. Жизнеспособность этноса заключается в запасе его творческой энергии – пассионарности. Поэтому общественный способ производства, и как результат его – технический прогресс и культуру, можно рассматривать как индикаторы этнических процессов, «своего рода кристаллизацию пассионарности минувших поколений».

Основные группы причинных воздействий на этнические процессы – это, во-первых, географическая среда; во-вторых, рост производительных сил и как результат – изменение производственных отношений; в-третьих, пассионарность; в-четвёртых, вся совокупность